

Förord

HÖGSKOLEVERKET'S ÅRSRAPPORT sammanfattar utvecklingen vid universitet och högskolor under det senaste året, och sätter in årets utveckling i ett längre tidssammanhang.

Utvecklingen i verksamhetens olika delar, grundutbildning, forskarutbildning och forskning – i det senare fallet framför allt forskningens finansiering – redovisas i var sitt kapitel. I avsnittet om grundutbildningen redovisas också för första gången ett antal nyckeltal för utbildningar.

Utvecklingen av de ekonomiska och personella resurserna ägnas var sitt kapitel. Andra aspekter som tas upp särskilt är utbildningens regionala fördelning och studenternas övergång till arbetsmarknaden.

Lärosätenas samverkan med det omgivande samhället, får viss belysning i avsnittet Uppdrag och kontakter som beskriver några av de mest konkreta länkarna mellan lärosätena och omgivningen.

Nytt för i år är att de utländska studenterna i det svenska utbildningssystemet och studenternas internationella rörlighet ägnas ett särskilt kapitel.

Som vanligt finns också ett avsnitt som placerar in den högre utbildningen och forskningen i ett internationellt sammanhang. Det avsnittet bygger i första hand på de internationella jämförelser mellan länderna inom OECD som publiceras i Education at a Glance.

Uppgifterna i årsrapporten bygger på lärosätenas löpande rapportering av statistikuppgifter till Statistiska centralbyrån och på den direktrapportering till Högskoleverket som lärosätena gör i samband med att de avlämnar sina årsredovisningar till regeringen.

Förutom huvudrapporten publiceras en tabellbilaga med ytterligare uppgifter, en förkortad version på engelska samt en kortversion i fickformat.

Alla publikationerna finns tillgängliga på Högskoleverkets hemsida på webben, www.hsv.se. Via hemsidan kan man även nå Högskoleverkets statistikportal, databasen för nationell uppföljning av verksamheten vid universitet och högskolor (NU-databasen) samt de särskilda databaserna för regional rekrytering, nyckeltal för lärosäten, sökandetryck och jämställdhet.

Uppgifterna i årsrapporten kompletteras dessutom av mer detaljerad information i de Statistiska meddelanden som utges gemensamt av Statistiska centralbyrån och Högskoleverket. Statistiska meddelanden och ytterligare data om universitet och högskolor finns också tillgängliga på Statistiska centralbyråns hemsida, www.scb.se. ■

SIGBRIT FRANKE
UNIVERSITETSKANSLER

STIG FORNENG

Lärosäten med rätt att utfärda examina inom grundläggande högskoleutbildning **och forskarutbildning**

Statlig huvudman	
Uppsala universitet	UU
Lunds universitet	LU
Göteborgs universitet	GU
Stockholms universitet	SU
Umeå universitet	UmU
Linköpings universitet	LiU
Karolinska institutet	KI
Kungl. Tekniska högskolan	KTH
Luleå tekniska universitet	LTU
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Karlstads universitet	KaU
Mittuniversitetet	MiU
Växjö universitet	VxU
Örebro universitet	ÖU
Högskolan i Kalmar	HK
Blekinge tekniska högskola	BTH
Malmö högskola	MaH
Mälardalens högskola	MdH

Enskild huvudman	
Chalmers tekniska högskola	CTH
Handelshögskolan i Stockholm	HHS
Högskolan i Jönköping	HJ

Lärosäten med rätt att utfärda examina inom grundläggande högskoleutbildning

Statlig huvudman	
Högskolan i Borås	HB
Högskolan Dalarna	HDa
Högskolan i Gävle	HIG
Högskolan på Gotland	HG
Högskolan i Halmstad	HH
Högskolan Kristianstad	HKr
Högskolan i Skövde	HS
Högskolan Väst	HV
Gymnastik- och idrottshögskolan	GIH
Lärarhögskolan i Stockholm	LHS
Södertörns högskola	SH
Danshögskolan	DH
Dramatiska institutet	DI
Konstfack	KF
Kungl. Konsthögskolan	KKH
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	KMH
Operahögskolan i Stockholm	OH
Teaterhögskolan i Stockholm	TH

Enskild huvudman	
Ericastiftelsen	ES
Ersta Sköndal högskola	ESH
Gammelkroppa skogsskola	GSs
Johannelunds teologiska högskola	JTH
Teologiska Högskolan, Stockholm	THS
Örebro Teologiska Högskola	ÖMS
Beckmans Designhögskola	BDH
Stockholms Musikpedagogiska Institut	SMI
Röda Korsets Högskola	RKS
Sophiahemmet Högskola	ShH

Anmärkning: Dessutom finns ett antal utbildningsanordnare med examensrättigheter för psykoterapeututbildning.

Översikt

Fortsatt minskning av antalet studenter både i grundutbildning och forskarutbildning samt en i stort sett oförändrad volym i forskningen är huvuddragen i utvecklingen under 2006.

I GRUNDUTBILDNINGEN minskade antalet studenter med drygt tre procent under 2006. Nedgången bland doktoranderna var dubbelt så stor. Skälen till nedgången är i båda fallen ekonomiska, men på olika sätt. När det gäller forskarutbildningen handlar det om att resurserna sätter en gräns för hur många som kan antas.

För grundutbildningen är den ekonomiska anledningen mer indirekt. Antalet studenter har minskat när konjunkturen förbättras och efterfrågan på arbetskraft ökar, både genom ett minskat inflöde av nya studenter till olika utbildningar och genom ett ökat utflöde från universitet och högskolor av studenter som är färdiga med sin utbildning. Utvecklingen under året har också betytt att lärosätena inte har utnyttjat hela riksdagens anslag för grundutbildning under 2006.

De totala kostnaderna för verksamheten vid universitet och högskolor uppgick till 45,8 miljarder kronor under 2006. Det är i fast pris ungefär lika stora kostnader som föregående år.

För hela sektorn, det vill säga inklusive kostnader för studentstöd och kostnader för de centrala myndigheternas verksamhet inom området, var kostnaderna 57,1 miljarder kronor, eller 2,0 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Jämfört med föregående år har sektorns andel av BNP minskat något genom den starka ekonomiska tillväxten i den totala ekonomin.

Fler utländska studenter

Höstterminen 2006 var antalet individer som var registrerade som studerande vid universitet och högskolor 338 000, cirka 18 000 i forskarutbildning och 320 000 i den grundläggande utbildningen. Det är 12 000 färre än ett år tidigare.

Högskolestudier är vanligast i åldern 22–23 år. I den åldern studerar nästan trettio procent av hela årsklasserna vid universitet eller högskola. En knapp tredjedel av alla studenter är över trettio år. Många studerar på distans via nätuniversitetet eller i annan form, och en del äldre studenter återkommer för att bygga på den högskoleutbildning de redan har, men en del börjar också sina första högskolestudier när de har passerat trettio. Av alla nya studenter är nästan tjugo procent över trettio år.

Nedgången i studenttal mellan hösten 2005 och hösten 2006 berör alla åldersgrupper, men minskningen är störst bland studenter som är äldre än 25 år.

Det totala antalet nybörjare i grundutbildningen vid universitet och högskolor var 82 700 läsåret 2005/06. Av de nya

studenterna var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Det är en fördelning som förändrar sig mycket litet från ett år till ett annat.

Intressantare är kanske att cirka 20 procent av de nya studenterna, det vill säga ungefär 16 000, är studenter som kommer från andra länder. Här ingår både studenter som deltar i studentutbyte inom Erasmusprogrammet eller i utbyte genom andra bilaterala avtal mellan svenska och utländska universitet och högskolor, och studenter som kommer till Sverige för en hel utbildning.

Hela antalet utländska studenter som finns vid svenska universitet och högskolor under ett år uppgår nu till cirka 26 000, varav knappt hälften studerar inom utbytesprogram som till exempel Erasmus. Antalet utländska studenter har fördubblats på tio år. Utvecklingen är liknande när det gäller forskarutbildningen.

Bland dem som började i forskarutbildning under läsåret 2004/05 kom drygt 600 från andra länder. Det är 21 procent av nybörjarna, det vill säga ungefär lika hög andel som gäller för den grundläggande utbildningen. Men det är en andel som är mer betydelsefull sett till hela utbildningsvolymen eftersom de som kommer för forskarutbildning i allmänhet läser en hel utbildning.

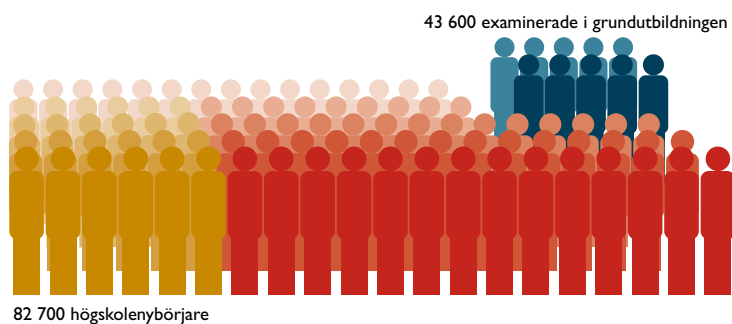
Minus för ingenjörstudier

Antalet sökande till högskolans grundutbildningar har minskat något under de senaste åren, men antalet sökande överstiger fortfarande antalet platser på de flesta utbildningar. Bland de utbildningar som är mest eftersökta och har det största antalet utbildningsplatser finns fortfarande lärarutbildning (men med stora variationer mellan inriktningar), civilingenjörstudier, sjuksköterskeutbildning och ekonomutbildning. Läsåret 2005/06 var antalet nybörjare på dessa utbildningar ungefär detsamma som året före, men under hösten 2006 har antalet nybörjare minskat på civilingenjörstudier och nedgången fortsätter på högskoleingenjörstudier.

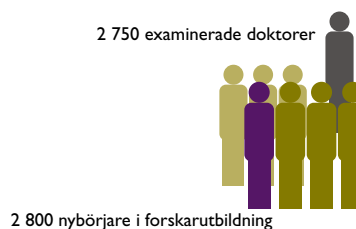
Antalet personer som avlade sin första examen läsåret 2005/06 var 43 600. Det är en ökning med fem procent jämfört med föregående år och med 35 procent på fem år. Parallellt med ökningen av antalet examina ökar också andelen examina som avser de längsta och mest kvalificerade utbildningarna, framför allt genom att antalet magisterexamina fortsätter att öka.

Arbetsmarknadens tillskott av högskoleutbildade har således ökat betydligt under senare år, vilket är betydelsefullt

320 000 STUDENTER I GRUNDUTBILDNINGEN

18 000 AKTIVA DOKTORANDER

Studerandetal läsåret 2005/06. Under läsåret 2005/06 kom 82 700 nya studenter till universitet och högskolor. Hela antalet studenter i grundutbildningen var 320 000. Av alla studerande avlade 43 600 sin första grundexamen under året. I forskarutbildningen var antalet nybörjare 2 800, det vill säga cirka sju procent av utflödet av examinerade från grundutbildningen. Antalet aktiva i forskarutbildningen var 18 000 och antalet examinerade doktorer var 2 750.

särskilt mot bakgrund av att de relativt välutbildade 40-talisterna snart kommer att lämna arbetsmarknaden. I de grupper som nu går i pension har ungefär 20 procent högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning. De ersätts av en ny generation där 40 procent har examen från universitet eller högskola (och ytterligare runt 10 procent har minst tre års utbildning på samma nivå, men utan examen).

Av de nyexaminerade läsåret 2005/06 var 36 procent män och 64 procent kvinnor. Bland de enskilda utbildningarna har flertalet en könsfördelning som är ännu snedare och under de senaste decennierna har tendenserna i förändringarna i många fall pekat åt fel håll, det vill säga mot en ojämna könsfördelning.

Bland nybörjarna efter år 2000 är dock utvecklingen blandad. Andelen kvinnor minskar på flera av de största utbildningarna, vilket innebär en ojämna könsfördelning på ingenjörsutbildningarna, men en jämnare könsfördelning på till exempel lärarutbildning, läkarutbildning, juristutbildning och socionomutbildning.

Stabilisering på lägre nivå

Under de båda föregående åren minskade antalet nybörjare i forskarutbildningen kraftigt efter de höga nybörjartalen under 2002 och 2003. Nu verkar antalet nybörjare vara på väg att stabiliseras på en nivå strax under 3 000 – det vill säga på en nivå som ligger cirka 25 procent lägre än den tidigare toppnivån.

Könsfördelningen är fortsatt jämn med 51 procent män och 49 procent kvinnor bland nybörjarna. Här finns dock en skillnad mellan svenska och utländska doktorander. I den senare gruppen är 60–65 procent män. Bland de svenska doktorandnybörjarna är kvinnorna i majoritet, men det

är naturligtvis stora variationer i könsfördelning mellan vetenskapsområden och ämnen på samma sätt som i grundutbildningen.

Inom det medicinska och det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet är 61 respektive 60 procent av nybörjarna kvinnor. Inom naturvetenskapligt och tekniskt vetenskapsområde är 57 respektive 69 procent av alla nybörjare män.

Nedgången i antalet nybörjare innebär att antalet forskarstuderande i utbildning fortsätter att minska. Hösten 2006 var antalet doktorander cirka 18 000, men många studerar naturligtvis på deltid. Räknet i heltidsekvivalenter var antalet doktorander 12 500 under hösten 2006. Det är en minskning med sju procent på ett år.

Drygt hälften (55 procent) av doktoranderna finansierar sin utbildning (eller får den finansierad) genom en anställning som doktorand och ytterligare 15 procent har annan anställning på eller utanför lärosätet. I övrigt är det främst utbildningsbidrag eller stipendier som bidrar till finansieringen.

Genom den kraftiga nedgången i antalet nybörjare, och en snabbare genomströmning efter finansieringsreformen 1998, är kurvorna för antalet nybörjare i forskarutbildning och antalet avlagda doktorsexamina nästan på väg att mötas.

Antalet avlagda doktorsexamina var 2 750 under 2006. Det är ett i stort sett oförändrat antal jämfört med föregående år och fortfarande ligger antalet över det årsgenomsnitt som regeringen angett för perioden 2005–2008.

Med nuvarande antal examinerade och det relativt stora antal doktorander som är under utbildning kommer examensmålen för perioden 2005–2008 sannolikt att nås – med

ett litet frågetecken för det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, men för den period som följer där- efter kommer examenstalen att bli lägre om inte nybörjar- talen ökar.

Oförändrad volym i forskningen

I reala termer, det vill säga med hänsyn tagen till inflatio- nen, var intäkterna till forskning och forskarutbildning i stort sett oförändrade under 2006. De totala intäkterna upp- gick till 24,5 miljarder kronor 2006. I fast pris är det nästan 300 miljoner kronor mindre än föregående år. Den stagna- tion som har präglat finansieringen av forskning och forskar- utbildning under de senaste åren fortsätter därmed.

Utvecklingen har under de senaste åren varit ungefär den- samma för anslag, forskningsbidrag och uppdragsintäkter. Det betyder att de direkta forskningsanslagen fortfarande svarar för cirka 11 miljarder av forskningsfinansieringen, 46

procent, medan så kallad extern finansiering svarar för 54 procent av intäkterna.

Huvuddelen av de externa medlen består av offentliga medel, bland annat från Vetenskapsrådet och från de stif- telser som skapades med löntagarfondsmedel. År 2006 sva- rade offentliga medel för drygt 80 procent av finansieringen av forskning och forskarutbildning vid universitet och hög- skolor.

Nära 90 procent av forskningsresurserna finns vid de äldre universiteten. Trots de stora skillnaderna mellan olika kate- gorier av lärosäten är fördelningen jämnare än vid mitten av nittioalet då 98 procent av forskningsresurserna fanns vid de äldre universiteten.

Över hälften av forskningsresurserna vid universitet och högskolor går till områdena teknik och medicin, som ock- så är de två största forskarutbildningsområdena. Inkluderas naturvetenskap når andelen över två tredjedelar av forsk- ningsresurserna. ■